Якутск Кирова 3 республ. библ. им Пушкина Отдел период

Бары дойдулар пролетарийдара, холбоҥуҥ!

САРДАҤА

Тахсара 7-с сыла

№ 64 (624)
Атырдьах ыйын 9 күнэ 1960 сыл.
ОПТУОРУННЬУК

СССР Өлөөнөк ороҕуонунааҕы комитетын уонна үлэһиттэр депутаттарын ороҕуоннааҕы Советын органа
Орган Оленекского райкома КПСС и районного Совета депутатов трудящихся

Сыаната 10 харчы

Колхозтарга тутуу үлэтин атырдьах ыйыгар 85 бырыһыанын толоруоҕуҥ!

Тутуу учааскатыгар үлэ тэрээһинин тупсарыахха

Якутстрой „трест“ 2 №-дээх тутар-монтажтыыр управлениетын биһиги ороҕуоммутугар учааската, быйыл семилетка иккис сылыгар мөлтөх туруктаахтык үлэлиир. Учааска начаалынньыга таб. Дубинин А.М. кэнники бириэмэҕэ үлэни инициатывата суохтук тэрийэр. Тутулла турар объектарга күн аайы сылдьыбат, тутааччылар үлэлэрин хонтуруоллаабат.

Салалта уонна тэрээһин ыһыллаҕас туруктааҕынан, участокка үлэ дьиссипилиинэтэ тутуһуллубат, от ыйыгар аахсыллар уонна аахсыллыбат биричиинэлэн 25 үлэ күнэ таах хаалла. Тутааччылар олорор уопсай дьиэлэригэр коллективнай арыгылааһын түбэлтэлэрэ тахсар.

Дьиссипилиинэ кытаанахтык олохтоммотунан сорудаҕы толорбот буолуулар бааллар. Холобур, от ыйыгар уу кэлэ турар бириэмэтигэр биэрэккэ баар болуоту уонна таҥастаммыт бэрэбинэлэри кэтиргэ, ууттан өрүһүйэргэ дьуһуурустубаҕа Шилин, Горшков, Б. Новгородов анаммыттар. Бу табаарыстар дьуһуурустубаҕа эппиэтэ суох сыһыаннаһыыларынан учааска 3000 солк. суумалаах маһа ууга барар.

Тутааччылар ортолоругар өйдөтөр-маассабай үлэ ыытыллыбат, биригээдэлэр икки ардыларыгар социалистическай куоталаһыы тэнитилибэт. Сэттэ ый устата, кэнники мунньаҕы аахпатахха, баара эрэ икки төгүл производственнай мунньах буолбут. Оттон профсоюзнай тэрийээччи Шилин профсоюзнай үлэни, учааска үлэтигэр профсоюз өттүттэн хонтуруоллааһыны ыыппата. Профсоюз үлэтин тэрийэр кыаҕа суоҕун, үлэҕэ дьиссипилиинэни бэйэтэ кэһэрин көрдөрдө.

Тутааччылар өрө көтөбүллүүлээхтик үлэлиилэрин көҕүлээбэт түмүгэр былаан, ылыныллыбыт эбэһээтэлистибэ толоруллубат. Холобур, улуу сирдьит В.И. Ленин төрөөбүт күнүн көрсө, быйыл муус устар саҥатыгар учааска тутааччылара ленинскэй вахтаҕа турбуттара, үрдэтиллибит эбэһээтэлистибэни ылыммыттара. Ол гынан баран үлэни өрө күүрүүлээхтик, эрэйэр курдук тэриллибэтэҕэ. Ленинскэй вахта күннэригэр ылыныллыбыт эбэһээтэлистибэ толоруллубатаҕа.

Соторутааҕыта, атырдьах ыйын 4 күнүгэр учааска тутааччыларын производственнай мунньахтара буолан ааста. Мунньахха дьиссипилиинэ уонна атырдьах ыйын ударнай ыйынан биллэрэр туһунан кэпсэтиилэр буоллулар.

Бу мунньахха таб. Дубинин коллективнай арыгылааһыннар, очколуур түбэлтэлэр баалларын туһунан кэпсэттэ, ол гынан баран сирэйдээн-харахтаан критикалыыртан тутунна. Онон дьиссипилиинэ ыһыллаҕаһын сирэйдээн-харахтаан критикалыыртан куттанарын көрдөрдө. Түктэри кэмэлдьиларэ кытта эйэлэһэн, ааттаһардыы сыһыаннаһыыта сыппаан, сымнаан биэрии буолар.

Начаалынньык таб. Дубинин үлэни салайыытыгар таһаарбыт бөдөҥ итэҕэстэрин уонна алдьастарын туһунан мунньахха дьыалабыай, сытыы кэпсэтиилэр оҥоһуллубатылар.

Тутааччылар бу мунньахтарынан атырдьах ыйын ударнай ыйынан биллэрдилэр уонна атырдьах ыйыгар саҥа эбэһээтэлистибэни ылыннылар. Атырдьах ыйыгар Андреев бригээдэтэ сэллик балыһатын котельнайын туох баар үлэтин толору бүтэриэхтээх. Николаев бригээдэтэ павильону көндөйүн, муостатын бүтэрэргэ уонна сарайдыыргa эбэһинэстэннэ. Оттон Далбараев бригээдэтэ тутулла турар объектары тутуу маһынан толору хааччыйарыгар уонна сэллик балыһатыгар наада буолар буору, мас күөбүлүн бэлэмнииригэр сорудахтаах.

Эбэһээтэлистибэни ылынан туран, мунньахха кэлбит тутааччылар биэс киһиттэн састаантаах производственнай комиссияны тэрийдилэр. Бу комиссия ый саҥатыгар уонна ортотугар бригээдэлэр үлэлэрин бэрэбиэркэлиэхтээх, үлэлэммит үлэлэргэ наряд сабыллыыта соҕотох начаалынньыгынан сабыллар буолбакка, бу комиссия кыттыытынан сабыллар бэрээдэгэ олохтонно. Тутааччылар үлэҕэ тахсыыларын кассир Рычкова күн аайы сарсыарда 9 чааска, күнүс 3 чааска хонтуруоллуурдар эбэһинэстэннэ.

Производственнай мунньахха ылыллыбыт эбэһээтэлистибэ туолуутун, тэриллибит комиссия үлэлиирин ситиһиэххэ наада. Эбэһээтэлистибэ ылыныллан баран толоруллубакка хаалар буоллаҕына сөптөөх кэпсэтии, түмүк оҥоһуллуохтаах. Маныаха туох ханнык иннинэ дьиссипилиинэни тупсарыахха. Хомойуох иһин, бу производственнай мунньахтан тутааччылар 4 киһи тахсан барыылаҕа тулуйуллуон сатаммат. Мунньахтан күрээн коллективы ытыктаабат буолуу сознательность намыһаҕын көрдөрөр.

Тутуу маһын ууга ыыппыт Шилин, Горшков, Новгородов таһаарбыт ночоотторугар эппиэти сүгэллэрин быһыытынан, мунньах ночоот сууматын 20 бырыһыанын кинилэртэн төлөтөргө быһаарда.

ЫБСЛКС КК VIII ПЛЕНУМА

Москваҕа ЫБСЛКС Киин Комитетын VIII-с Пленума буолла.

Пленум техническэй прогресс уонна производство хаачыстыбаннай көрдөрүүлэрин тупсарыы иһин охсуһууга Харьковскай уобалас комсомолецтара, ыччаттара кыттыылларын туһунан, ыччат сыныьалаҥын тэрийиигэ комсомол соруктарын туһунай боппуруостары дьүүллэстэ.

Пленум „Промышленноһы, транспоры сайыннарыы уонна наука, техника саҥа ситиһиилэрин производствоҕа туһаныы тустарынан ССКП XXI-с съезһин уураахтарын толоруу хаамыытын туһунан“, „ССКП КК от ыйынааҕы Пленумун уураахтарынан сибээстээн комсомольскай тэрилтэлэр үлэлэрин туһунан“ итиэннэ „Ыччат сыныьалаҥын тэрийиигэ комсомол соруктарын туһунан“ уураахтары ылынна.

Маны таһынан тэрээһин боппуруостар көрүлүннүлэр.

ЫБСЛКС Киин Комитетын Пленума ыччат туһугар ахсаабат кыһамныытын иһин дойду комсомолецтарын, уолаттарын уонна кыргыттарын аатарыттан хаан-уруу Коммунистическай партияҕа махталын биллэрдэ. Комсомолецтар, бары уолаттар уонна кыргыттар инники да өттүгэр коммунизм дьыалатыгар бэриниилээхтик сулууспалыахтарын, коммунистическайдыы олороргo уонна үлэлииргэ эрдээхтик дьулуһуохтара диэн Пленум ССКП Ленинскэй Киин Комитетын эрэннэрдэ.

(ССТА).

ПХРП КК уонна ПНР правительствотын уураахтара

ПХРП Киин Комитета уонна Польша Народнай Республикатын правительствота дойду рабочайдарын, сулууспалаахтарын хамнастарыттан нолуогу ылыыны ууратыыны уонна аҕыйатыыны кытта сибээстээх боппуруостары көрдүлэр. ПХРП Киин Комитетынан уонна ПНР правительствотынан ылыныллыбыт уураах ыйга 850 злотыйга диэри хамнастаах рабочайдартан уонна сулууспалаахтартан нолуогу ылыыны букатын ууратары көрөр.

Нолуогу ылыыны ууратыы уонна аҕыйатыы түмүгэр Польша үлэһиттэрин хамнастарын уопсай суумата биир сылга биир миллиартан тахса злотый улаатыаҕа.

(ССТА).

Комсомольскай пост

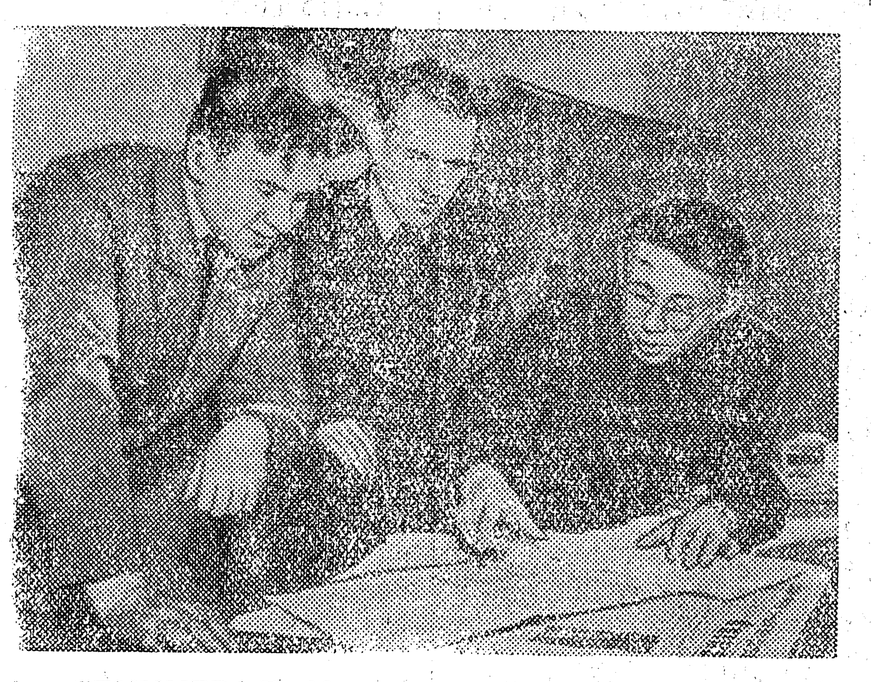

ЛЕНИНГРАД. Металлическай завод комсомольскай тэрилтэтэ семилетка иккис сылын болдьоҕун иннинэ толорор иһин охсуһар предприятия коллективыгар көмөлөһөр. Металлистар былааны таһынан 300 тыһыынча киловатт күүстээх уникальнай паровой турбиналары оҥорорго быһаардылар. Кинини оҥорууга комсомолецтар шефтэстилэр. ЫБСЛКС комитетын инициативатынан заводка комсомольскай пост тэрилиннэ.

Снимокка (хаҥастан уҥа): комсомольскай пост чилиэннэрэ ЫБСЛКС заводтааҕы комитетын секретара А. К. Девятов, паротурбиннай сыах тэрийээччитэ Б. Н. Груздев уонна комсомол комитетын секретара В. Н. Шестериков үлэ былаанын дьүүллэһэллэр.

Н. С. ХРУЩЕВ АВСТРИЯҐА ДОҐОРДУУ ЫАЛДЬЫТТААҺЫНЫН ТУҺУНАН КИНИГЭ

ССРС Министрдэрин Советын Председателэ Н. С. Хрущев соторутааҕыта Австрияҕа государство ыалдьытын быһыытынан сылдьыыта советскай-австрийскай сыһыаннаһыы историятыгар хаһан да умнуллубат бэлиэ страница быһыытынан киирдэ. “Доҕордуу ыалдьыттааһын. Н. С. Хрущев 1960 сыл бэс ыйын 30 күнүттэн от ыйын 8 күнүгэр диэри Австрияҕа сылдьыыта“ диэн Госполитиздат маассабай тираһынан таһаарбыт кинигэтэ ити эйэлээх миссия туһунан кэпсиир.

(ССТА).

Бухатыырдыы хардыынан—коммунизмҥа

Бириэмэ биһиэхэ үлэлиир. Бухатыырдыы хардыынан советскай норуот бииртэн-биир кирбиини ылан, иннин диэки коммунизмҥа барар. Сэттэ сыллаах былаан ситиһиилээхтик олохчо киллэриллэр. Бу туһунан партия XXI съезһин кэнниттэн балтараа сыл устатыгар промышленность уонна транспорт сайдыытын түмүктээбит, ССКП КК от ыйынааҕы Пленумун документтара дьэҥкэтик туоһулуулар.

Пленум XXI съезһинэн ылыныллыбыт коммунизм материальнай - техническэй базатын тэрийии баараҕай программата үрдүк тэтимнээхтик олохчо киллэриллэрин көрдөрдө. Семилетканы болдьоҕун иннинэ толорор иһин норуот бүттүүнүн хамсаһына, партийнай тэрилтэлэр хаһаайыстыбаннай туттуу салайыыларын күүһүрүүтэ промышленнай бородууксуйаны оҥорон таһаарыы үүнүүтүн уонна транспорт сайдыытын былаанынан бэлиэтэммит сыыппараларын лаппа аһаҕарга кыаҕы биэриллэр.

Балтараа сылга хонтуруолунай сыыппараларынан бэлиэтэммиттээҕэр элбэҕи оҥоһулунна: ыстаал—3,4 мөлүйүөн тонна, прокат—2,6 мөлүйүөн тонна, электроэнергия — 5 миллиард киловатт-чаас, нефть—3 мөлүйүөнтэн тахса тонна, тимир рудата—4 мөлүйүөнтэн тахса тонна хостонно. Химическэй уонна атын бородууксуйа массыыналарын балачча элбэхтик оҥоһулунна. Бу нэһилиэнньэ биир киһитигэр бородууксуйаны оҥорон таһаарыыга ордук сайдылаах капиталистическай дойдулары, ол иһигэр Америка Холбоһуктаах Штаттарын ситэргэ уонна аһара түһэргэ—улуу Ленининэн туруоруллубут, кылаабынай экономическай соругу суоттаныллыбытынаа ҕ а р эрдэ быһаарыллыахтааҕын көрдөрөр.

Промышленнай производство тохтоло суох үүнүүтэ норуот хаһаайыстыбатын бары салаатыгар түргэн техническэй прогреһинэн уонна хаачыстыбаннай көрдөрүүлэри туоһарыынан ситиһиллэр. 1959 сыл уонна быйыл сыл маҥнайгы аҥарыгар массыыналар уонна аппараттар 2300 тахса саҥа образецтара, улахан ахсааннаах приборнар уонна матырыйааллар оҥоһулуннулар, 2000 тахса поточнай, конвейернай, автоматическай уонна автоматическай аҥардаах линиялар олохчо киирдилэр, тыһыынчаттан тахса араас типтээх массыыналар, механизмнар, приборнар эргэрбит конструкциялара производствоттан уһулуннулар уонна киниэ ордук туоруллыбыт оборудованиеларынан уларытыыны тэрилиннэ.

Норуот олоҕо уйгуланыытыгар партия уонна Советскай правительство куруутун кыһамныытынан норуот туттар табаардарын оҥорон таһаарыы биллэрдик улаатта, дохсун тэтиминэн олорор дьиэлэри тутуу ыытыллар. Семилетка балтараа сылыгар хонтуруолунай сыыппаралары таһынан оҥорон таһаарылынна: ткань—601 мөлүйүөн погоннай метр, тирии атах таҥаһа—28 мөлүйүөн пара, эт (сырье государственнай ресурсаларыттан) —666 тыһыынча тонна уонна элбэх атын табаардар. 1959 сылга куораттарга уонна рабочай бөһүөлэктэргэ 80,4 мөлүйүөн квадратнай метр иэннээх олорор дьиэлэр, эбэтэр 2.200 тыһыынчаттан тахса квартиралар уонна тыа сирдэригэр 800 тыһыынчаттан тахса олорор дьиэлэр тутулуннулар. Биир тыһыынча олорооччуларга тутуллар квартиралар ахсааннарынан Советскай Союз аан дойдуга маҥнайгы миэстэни ылар.

Советскай Союз экономикатын сайдыыта, производствоны салгыы тупсарыы биһиги Ийэ дойдубут уонна социалистическай лаҕыр модун кыахтарын, бары дойдуларга эйэ иһин охсуһууга, араас социальнай - экономическай тутуулаах государстволар эйэлээхтик ыаллыы олорууларын иһин биһиги позициябытын өссө ордук бөҕөргөтөллөр.

Сэттэ сыллаах былааны олохчо киллэриигэ ситиһиллибит кыайыылар рабочай кылаас, колхозтаах баһынай аймах интеллигенция хорсун үлэлэрин, советскай норуот бүттүүнүн үрдүк айымныылаах активноһын, Коммунистическай партия сүүнэ улахан тэрийэр уонна итэр үлэтин түмүктэринэн буолар. Социалистическай куоталаһыы мөлүйүөнүнэн кыттыылаахтара, туох ханнык иннинэ кини бастыҥнара—ударниктар уонна коммунистическай үлэ коллективтара семилеткаҕа сулууспалааһыҥҥа производство туһаныллар илик резервэлэрин арыйаллар уонна туруораллар.

Бу семилетка төрүт проблематын, диэн этиллэр ССКП КК от ыйынааҕы Пленумун уураах—капитализмы кытта социализм эйэлээх экономическай куоталаһыытыгар бириэмэни мунутуурдук сүүйүөххэ. Кинини техническэй прогреһы сайыннарыы тэтимнэрин бары дьаһалларынан түргэтэтиинэн уонна онуоха олоҕуран үлэ таһаарыытын үрдэтиинэн эрэ быһаарыахха сөп. Бу соругу ситиһиилээхтик быһаарар туһугар биһиги экономикабытыгар баар бары резервэлэри уонна кыахтары туһаҕа таһаарыахха наада. Норуот хаһаайыстыбатын бары салааларыгар наука уонна техника ситиһиилэрин туһаныыны түргэтэтиэххэ, дойдуну салгыы электрификациялаһын, предприятиелары идэтитиини уонна кооперациялаһыны олохчо киллэрии, үлэни уонна производствоны тэрийии табыгастаах ньымаларын сир аайы туттуохха.

Пленум партийнай, хаһаайыстыбаннай уонна профсоюзнай тэрилтэлэртэн, кинилэр саҥа производственнай күүстэри бириэмэтигэр үлэҕэ киллэриини, итини тэҥэ массыыналары оҥоруу уруттаан сайдыытын, массыыналар, аппараттар, приборнар, механизация уонна автоматизация средстволара техническэй таһымнарын үрдэтиини дьаныардаахтык ситиһэллэрин модьуйда.

Пленум саҥа массыыналары оҥорон таһаарыыны түргэнник баһылаһыны уонна тыа хаһаайыстыбаннай комплекснай механизация средстволарын оҥорон таһаарыыны тэрийиигэ болҕомтону күүһүрдэр наадалааҕын бэлиэтээбитэ. Ол аата тыа хаһаайыстыбатын массыыналарын оҥорон таһаарыыны элбэтэргэ, кинилэр конструкцияларын тупсаргга, ордук сүөһү иитиитигэр, үлэ ыарахан процесстарын механизациялыыры түргэтэтиигэ кыаҕы биэрэр механизмнары оҥорорго.

ССКП КК Пленумун уураах дойдуга сүүнэ улахан трудовой өрө көтөҕуллүүнү көҕүлээтэ. Предприятиеларга, тутуулларга, колхозтарга уонна совхозтарга ханна барытыгар хорсун идеялар, санаалар уонна саҕалааһыннар үөскүүллэр, туһаныллар илик резервэлэри көрдөөһүн күүскэ ыытыллаллар. Коммунистическай партия мөлүйүөнүнэн бу охсуһууну эрэллээхтик уонна хорсуннук сүрүннүүр, кинилэри биһиги дойдубутугар коммунизмы тутууга саҥа кыайыыларга ыҥырар.

Л. ПШЕНИНА.

Специалист сүбэтэ

АҺАТЫЫНЫ ТҮПСАРЫАХХА

Тыа хаһаайыстыбатын салгыы сайыннаран, колхозтар тэрилтэ уонна хаһаайыстыба өттүнэн чэчирии сайдалларын ситиһэргэ бары колхозтаахтар кыаҕы туһанан инициативалаахтык үлэлииллэрэ наада.

Колхозтар хаһаайыстыбаларын кэҥэтиигэ биир улахан соругунан кыыл иитиитин сайыннарыы буолар. Маныаха үчүгэй көрдөрүүлэри, түмүктэри ситиһиигэ уонна кыылган дохуоту ылыыны үрдэтиигэ кыыллары сөптөөх рационунан аһатыы быһаарар суолтаны ылар.

Аһылык рациона тутуһулларын курдук, баар усулуобуйаны учуоттаан кыыл аһылыгын толору хааччыйыллыахтаах. Өскөтө сорох кэмнэ аһара куһаҕаннык аһаттахха, кыылтан үрдүк көрдөрүүнү ылыахха сатаммат, төрүөҕэ аҕыйыыр, түү хаачыстыбата биллэрдик намтыыр.

Кыылы иитиигэ билигин олус эппиэттээх кэм. Атырдьах ыйыттан ыла кыыл уулуур-үөскүүр органнара сайдар периодтара саҕаланар. Кыыллары саптарыыга бэлэмнэниллэр уонна кыыл түүтүн хаачыстыбата бу күннэрдээҕи аһатыыттан улахан тутулуктаах. Бу кэмнэ сайыҥҥы түү, кыһыҥҥы түүнэн солбуллар кэмэ саҕаланар.

Ааспыт сылга биһиги колхозтарбыт бу эппиэттээх кэмнэ кыыллары куһаҕаннык аһаппыттарынан, кыыл түүтэ өлөрөр бириэмэҕэ диэри кыайан сиппэтэҕэ. Онон түү кылгас, убаҕас буолбуттарынан колхозтар улахан ночооттоох буоларга тиийбиттэрэ.

Ити хатыламматын наадатыгар, бу кэмнэ кыыллары эт, балык уонна витаминнаах аһылыктарынан аһатыыны ситимин быспакка хааччыйыахха наада. Рационҥа саҥа үргэниллибит оту киллэриллиэхтээх. Оту үргээн баран 1,5—2 чаас хараҥа, кураанах сиргэ уруллар, онтон кырбаан баран итии уунан сиэтэн кыыл организматыгар араас туһата суох кислоталары суох гыныллар. Оччоҕо кыыл куртаҕар ордук үчүгэйдик буһар.

Итиннинк бэлэмнэниллибит оту кыыл күннээҕи рационугар бастаан 5—10 грамтан, сыыйа үксэтэн 40—45 грамҥа диэри кыыл күннээҕи аһын кытта булкуйан бэриллэр.

Кыыл аһын кыһыҥҥы бириэмэҕэ араас витаминнарынан хааччыйарга синлэстээһини тэрийиэххэ наада. Синлэһи хонууга үүнэр араас оттортон оҥоруохха сөп. Оту үчүгэйдик ыраастаан, кырбаан баран буочукуга кутуллар уонна ыарахан маһынан илдьи сынналлар, ыга симиллэр. Бу синлэһи кыһыҥҥы кэмнэ атын аһы кытта булкуйан төбөҕө 30—40 граммы аһатыахха сөп.

Итинтэн ураты кыһыҥҥы бириэмэҕэ кыылы витаминнаах аһылыгынан хааччыйыы биир көрүҥүнэн оту хатаран бурдук оҥорон уурулуохтаах.

От бурдугу күн көрбөт, тыкпат сарайын оҥорон сиртэн үөһэ долбуурга оту тарҕатан хатарыллар. Бу бурдук оту биир төбөҕө күннэ 20—30 граммы аска булкуйан бэриллэр. Биэриэх иннинэ ууга илитиллэр, онтон аһы кытта булкуйуллар. Хаппыт от бэйэтин күөх дьүһүнүн, витаминнарын сүтэрбэт.

Хатарыллыбыт күөх оту ханнык баҕарар оҕуруот аһын оннугар сылы быһа сиэтиэххэ сөп.

М. Федорова,
тыа хаһаайыстыбатын оройуоннааҕы инспекциятын зоотехнига.

—◎—

Китайга киэһээҥҥи үөрэх

Китай түөрт уоннарыгар диэри саастаах рабочайдарыттан, сулууспалаахтарыттан, баһынайдарыттан 30 мөлүйүөн киһи быйылгы дьылы бастакы түөрт ыйын устатыгар аҕаарга уонна суруйарга үөрэннэ.

Билигин киэһээҥҥи оскуола бары көрүҥнэригэр уонна ликбез курстарыгар 3 мөлүйүөнтэн тахса киһи үөрэнэ сылдьар.

Китайга быйыл дэхси үөрэхтээһини сэргэ киэһээҥҥи уонна кэтэхтэн үөрэнии лаппа сайыннаа. Быйыл үрдүк үөрэх заведениеларын киэһээҥҥи уонна кэтэхтэн үөрэтэр отделениеларыгар былырыыҥҥытааҕар икки аҥарынан элбэх студент ылылынна.

(ССТА).

Редактор И. И. БУДИЩЕВ.

Редакция уонна типография аадырыһа: Саха АССР, Өлөнөк сэлиэннэтэ. Октябрьскай уулусса 15 №-рэ.

Заказ № 64 Оленекская районная типография. Тираж 400